

توانمندسازی بهره‌برداران و افزایش ضریب نفوذ فناوری در مزرعه با مشارکت بخش خصوصی

مرکز آموزش عالی امام خمینی (ره)^۱

بیان مسئله

از منظر کارشناسان توسعه پایدار کشاورزی «فرسایش نیروی انسانی کاربر کشاورزی»، مانع اصلی نفوذ فناوری در مزرعه به شمار می‌رود. روش‌های متداول آموزشی و ترویجی کارایی لازم را در انتقال فناوری‌های نوین به مزرعه ندارند. در شرایط فعلی ضریب استفاده از روش‌های آموزشی مزرعه محور برای انتقال علم و فناوری به مزرعه بسیار پایین است. تاکنون استفاده از پتانسیل‌های بخش خصوصی برای این منظور به خوبی استفاده نشده است. این موارد سبب شده تا توانمندسازی بهره‌برداران بمنظور افزایش بهره‌وری فعالیت‌های کشاورزی به شکل معنی‌داری صورت نپذیرد.

معرفی دستاورد

دوره‌های آموزشی-ترویجی که در مزرعه با حضور گروه‌های مختلف کشاورزان پیشرو برگزار می‌شود، با پوشش حیطة مهارتی، موجب ارتقای اثربخشی یادگیری فناوری‌های نوین کشاورزی توسط بهره‌برداران می‌شود. تورهای آموزشی، ترویجی و پژوهشی کشاورزی روشی نوین در انتقال نوآوری‌ها و فناوری‌های سازگار و جدید به مزرعه و افزایش انگیزه شاغلین و علاقمندان به اشتغال و سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی است. این روش جزء اصلی برنامه‌های آموزشی

۱. سید داود حاجی میررحیمی و عبدالله مخبر دزفولی

جدول (۱): آمار تورهای آموزشی و بهره‌برداران شرکت‌کننده در آنها

سال	تعداد تور	تعداد بهره‌بردار	شرکت‌های همکار
۱۳۹۳	۴	۲۵۰	۲
۱۳۹۴	۴	۳۹۰	۲
۱۳۹۵	۵	۴۰۰	۳
۱۳۹۶	۸	۵۳۰	۴
۱۳۹۷	۸	۷۵۰	۴
۱۳۹۸	۸	۹۸۰	۴
مجموع		۳۳۰۰	-

جدول (۲): آمار نوع و تعداد ارقام اصلاحی سبزی و صیفی کشت شده در مزرعه

نوع محصول	سطح زیرکشت (هکتار)	تعداد ارقام کشت شده	عملکرد (تن در هکتار)	
			میانگین ارقام	میانگین کشور
گوجه‌فرنگی	۳	۲۵۰	۱۵۰	۴۲
هندوانه	۲	۷۰	۸۰	۴۵
ملون	۱/۵	۱۲۰	۷۰	۵۰
لفل	۰/۵	۷۰	۹۰	۴۰
بادمجان	۰/۵	۹۰	۹۰	۶۰
خیار	۰/۵	۵۰	۴۰	۲۵
ذرت شیرین	۰/۵	۱۵	۴۰	-
پیاز	۰/۵	۴۰	۱۰۰	۵۰

«مزرعه محور» بوده و دارای جنبه‌های تفریحی می‌باشد. ویژگی بارز آن مشارکت شرکت‌های خصوصی در برنامه‌ریزی و اجرا می‌باشد. این شرکت‌ها، دانش بنیان و دارای توان انتقال دانش به مزرعه بوده و شبکه قوی ارتباطی با کشاورزان پیشرو در سطوح ملی و استانی دارند. از سال ۱۳۹۲ و همزمان با تأکید سازمان بر توسعه آموزش بهره‌برداران و سوق یافتن بخشی از ظرفیت‌های آموزشی سازمان به آموزش بهره‌برداران، برنامه‌ریزی آموزشی تورها در مرکز آموزش عالی امام خمینی (ره) صورت گرفت. در سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸ این برنامه توسعه یافت و از چهار تور با همکاری دو شرکت خصوصی و حضور ۲۵۰ نفر بهره‌بردار به هشت تور با همکاری چهار شرکت خصوصی و حضور ۹۸۰ نفر بهره‌بردار افزایش یافت (جدول ۱).

منابع مالی این تورها توسط بخش خصوصی تأمین شده و مرکز آموزش مسئولیت برنامه‌ریزی آموزشی، اطلاع‌رسانی، پشتیبانی اجرایی و ارزشیابی پایانی را برعهده دارد. نوع و تعداد ارقام سبزی و صیفی کشت شده در مزرعه به مساحت ۹ هکتار در جدول (۲) نشان داده شده است.

پتانسیل اقتصادی و اثربخشی

پس از شش سال از اجرای تورها، اثربخشی و پیامدهای اقتصادی-

اجتماعی تورهای آموزشی، ترویجی و پژوهشی کشاورزان پیشرو در استان البرز در یک جامعه آماری با ۱۰۰ نفر بررسی شد. نتایج نشان داد که اثربخشی این برنامه آموزشی در چهار سطح «واکنش»، «یادگیری»، «رفتار» و «نتایج» مناسب و بسیار مناسب بوده است. بدیهی است که بهره‌مندی از مزایای بلندمدت این تورها نیازمند زمان بیشتری است و امکان بهبود بیشتر رفتار در آینده وجود دارد.

با توجه به مأموریت اصلی مراکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی در زمینه توانمندسازی بهره‌برداران و محدودیت‌های اعتباری آنان، اجرای این تورها با مشارکت بخش خصوصی دانش بنیان، نقش کلیدی در انتقال علوم و فناوری‌های نوین به مزارع ایفاء می‌کند. همچنین برگزاری مجازی تورها در کنار برگزاری حضوری، ضریب پوشش این برنامه را در سطح ملی افزایش چشمگیری می‌دهد. در عین حال ترویج این برنامه در سایر استان‌ها و برگزاری آن پیرامون زمینه‌های دارای مزیت نسبی کشاورزی استان، می‌تواند به تحول آفرینی در بخش بیانجامد.

۱ افزایش عملکرد مزارع بهره‌برداران با استفاده از روش‌ها و نهاده‌های معرفی شده

۲ کسب موفقیت بیشتر بهره‌برداران در بازار کشاورزی

۳ صرفه‌جویی و استفاده بهینه‌تر از منابع تولیدی توسط بهره‌برداران

۴ افزایش درآمد و توان اقتصادی بهره‌برداران